

Synchroniczna wymowa samogłosek nosowych

Autor: Halina Karaś

{smoothgallery image=M935.gif&title=Leksykon&caption=Wymowa synchroniczna samogłosek nosowych w gwarach. Oprac. A. Krawczyk-Wieczorek na podstawie: Dejna 64, 66, 67.}Synchroniczna wymowa samogłosek nosowych. Z synchroniczną wymową samogłosek nosowych mamy do czynienia wtedy, kiedy ruchy warg, języka i podniebienia miękkiego występują równocześnie (zob. Samogłoski nosowe). W polszczyźnie ogólnej wymowa taka dotyczy nosówek znajdujących się przed spółgłoskami szczelinowymi (s, ś, sz, z, ź, ż, ch, f, f’, w, w’) i w wygłosie (głównie -a, gdyż -ę ulega odnosowieniu). W gwarach rezonans nosowy może wystąpić też w innych pozycjach, choć jest to zjawisko coraz radsze. Wymowa synchroniczna nosówek niezależna od następującej po nich spółgłoski, a więc także przed zwartymi: ganś, tandy, wąs, rącka, może jeszcze wystąpić w Małopolsce południowo-zachodniej (głównie w pasie gwar jednonosówkowych), na skrawku zachodnio-środkowego Śląska, w pasie mniej więcej od Rzeszowa po Ostrołękę (część Lubelszczyzny, ziemi łukowskiej, okolice Siedlec i Ostrowi), przy czym łączy się przeważnie z szeroką artykulacją ę. Powyższe dane były właściwe w odniesieniu do stanu nosówek w II połowie XX wieku. Ostatnio w wymowie samogłosek nosowych zachodzą poważne zmiany (m.in. w Małopolsce południowo-zachodniej). Zob. Sądecczyzna.